

Psaní velkých písmen

20. 10. 2016

Psaní velkých písmen

- A. ve vlastních jménech a jménech užívaných jako vlastní
- B. vyjádření zvláštního vztahu vůči osobě či věci
- C. na začátku větných celků

Jména vlastní a obecná

obecné jméno (apelativum) zobecněný a zobecňující význam; zpravidla označuje celou třídu denotátů

hora řeka město osoba

vlastní jméno (proprium) podstatné jméno/slovní spojení odlišující určité a jednotlivé osoby/zvířata/věci od jiných podobných jednotlivin; zpravidla označuje jeden denotát

Říp Jizera Brno Jan

Úvod

- každý jazyk má vlastní zásady psaní velkých písmen

European Union VS. *Evropská unie*

- je důležité vědět

a) o čem se mluví (např. *žid* = vyznavač víry X *Žid* = příslušník národa)

b) zda jde o oficiální název (*Ostravská univerzita* X *brněnská univerzita*)

c) co dané spojení označuje (*Černý most*=most X *Černý Most*=městská část)

d) zda je přídavné jméno součástí zeměpisného jm.

(*Severní Amerika* X *severní Evropa*)

Velká písmena ve vlastních jménech

a) jednoslovná vlastní jména

Oldřich Brno Svitava Morava

b) názvy skládající se ze jmen obecných nebo obsahující jména obecná i vlastní

Vysoké Tatry Národní divadlo Prodaná nevěsta

Několikaslovné vlastní názvy

1a) v názvu utvořeném ze jmen obecných obvykle pouze první písmeno

Spojené státy americké Krušná hora Kouzelný vrch

1b) je-li součástí názvu vlastní jméno, velké písmeno zůstává

Liška Bystrouška Spolková republika Německo Hrubý Jeseník

Několikaslovné vlastní názvy

2a) zeměpisná jména obsahující slovo *moře, záliv, ostrov, poloostrov, ulice, třída, nábřeží, most, náměstí* apod. mají velké písmeno pouze ve svém přívlastku

ostrov Svaté Heleny   náměstí Míru   Černé moře   Perský záliv

2b) je-li v názvech ulic, hotelů, restaurací, domů apod. předložkové spojení, pak po předložce píšeme velké písmeno

ulice U Křížku   U Čtyř domů   hotel U Bílého beránka

Několikaslovné vlastní názvy

3a) vlastní jména užívaná pro osídlená místa: velká počáteční písmena ve všech slovech kromě předložek

Nový Jičín   Karlovy Vary   Nové Město na Moravě

3b) bližší určení stojící za základem názvu (zejména po předložce) s velkým písmenem v prvním slově a dále jako když stojí mimo sousloví

Kostelec nad Černými lesy   Sídliště Českých legií

Typy vlastních jmen podle pojmenovávání skutečnosti

jména živých bytostí nebo bytostí tak pojatých

1) vlastní jména jednotlivců (křestní j., příjmení, přídomky, přezdívky)

Božena Němcová Ladislav Pohrobek Učitel národů Červená karkulka

2) jména národní, kmenová, obyvatelská

Lužický Srb Hanák Pražan Seveřan Žid Martan Staroměstští

3) jména příslušníků rodů, rodin, kolektivů osob téhož jména

Přemyslovec Habsburkové Novákovi Novákové (=nositelé jm. Novák)

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

4) postavy náboženské, mytologické, alegorické, zosobnění přírodních jevů, lidských vlastností apod.

Pán Bůh Vykupitel Panna Duch svatý Zeus děd Vševěd Svoboda

5) vlastní jména zvířat

Rek Vořech Železník Bystrouška pták Ohnivák

Dodatky ke jménům živých bytostí

- někdy obecné pojetí vlastního jména, proto malé počáteční písmeno
švejk (mazaný č.) *jidáš* (zrádce) *kuba* (hlupák) *tatar* (nechápavý č.)
- jména příslušníků antropologických skupin s malým poč. písmenem
černochoch *rudoch* *indián* *mongol* (vs. *Mongol* = obyvatel Mongolska)
- jména příslušníků kolektivů odvozená od jmen vlastních s malým p. p.
masarykovec *marxista* *sokol* *spartán* *husita* *jezuita* *františkán*
- adjektiva přivlastňovací od vl. jmen s velkým p. p., ostatní adj. s malým p.p.
Čapkův humor *Kafkův román* VS. *čapkovský humor* *kafkovský román*

Procvičování

EVROPAN, AMERIČAN, KRAKONOŠ, SOKOL, MÁJOVEC, PANNA MARIE, BUDDHA, BUDDHISTA, HUSITÉ, INDKA, INDIÁNKA, TÁBORITÉ, BĚLOŠKA, ČERNOCH, SLÁVISTA, PŘEMYSLOVCI, LUMÍROVEC, ŠKODOVÁK, SLOVANÉ, KŘEŠŤANÉ, SEVEŘAN, HANAČKA, MORAVAN, MĚŠŤANÉ, MIMOZEMŠŤANÉ, KLAPZUBÁCI, NAPOLEONSKÝ (komplex), NAPOLEONŮV (klobouk), SVATÝ OTEC, PAPEŽ, D'ARTAGNAN, VAN GOGH, JAN ZVANÝ OHNIVEC, BLUDNÝ HOLANĎAN

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

jména hvězdářská a zeměpisná

1) nebeská tělesa, souhvězdí a jejich části, znamení zvěrokruhu

Jupiter Polárka Velká medvědice Mléčná dráha Moře klidu

1a) v jiném významu než v odborném hvězdářském se píše malé p. p.

Stojí oběma nohama na zemi. Kam nechodí slunce, musí lékař.

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

2) světadíly, země, krajiny apod.

Evropa   Balkán   Morava   Západ (vs. západ jako světová st.)

3) útvary členitosti zemského povrchu (ostrovy, hory, nížiny apod.)

Špicberky   Havajské ostrovy   Moravská brána   Lysá hora

4) vodstva (moře, řeky, jezera apod.)

Atlantik   Máchovo jezero   řeka Svatého Vavřince   Labe

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

5) obce, městské čtvrti a oblasti, sídliště

Mariánské Lázně   Hradec Králové   Malá Strana   Olomoucký kraj

6) ulice, náměstí, nábřeží, sady, zahrady, pozemky a jiná prostranství

Vodičkova ulice   náměstí Pod Kaštany   most Palackého

7) stanice a zastávky prostředků hromadné dopravy

nádraží Praha-Smíchov   U Nemocnice   Náměstí Míru

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

8) stavby a jejich význačné části

hrad Rožmberk   Kozí hrádek   Prašná brána   Pražský hrad

9) význačné jedinečné přírodní jevy

Boubínský prales   prales Jizera   pramen Knížete Václava

Procvičování

Města/městské části

LÁZNĚ BĚLOHRAD, LÁZNĚ TEPLICE, MARIÁNSKÉ LÁZNĚ, KARLOVA
STUDÁNKA, FRENŠTÁT POD RADHOŠTĚM, STARÉ MĚSTO POD
KRÁLICKÝM SNĚŽNÍKEM, NOVÉ MĚSTO NA MORAVĚ, BRANDÝS NAD
LABEM, STARÁ BOLESLAV, KOSTELEC NAD ČERNÝMI LESY, PEC POD
SNEŽKOU, ŠPINDLERŮV MLÝN, MALÁ STRANA, STARÉ MĚSTO PRAŽSKÉ,
PRAŽSKÝ HRAD, CHRÁM SV. VÍTA, CHRÁM SV. JINDŘICHA

Procvičování

Ulice, třídy, náměstí...

Honza je z ULICE POD JABLONĚMI a Jirka ze ZAHRADNÍHO MĚSTA z ULICE MEZI ZAHRÁDKAMI. Šel ULICÍ VE SMEČKÁCH. Kde je MALÉ NÁMĚSTÍ a NÁMĚSTÍ MÍRU? Projdeš ULICÍ 17. LISTOPADU. Prošli NÁMĚSTÍM STAROMĚSTSKÝM až ke STAROMĚSTSKÉMU ORLOJI, dále NÁMĚSTÍM KRÁLE JIŘÍHO a ULICÍ POD LIPAMI. Zabočil na MOST BARIKÁDNÍKŮ. Rád se procházím po MASARYKOVĚ TŘÍDĚ, ale i TŘÍDU OBRÁNCŮ MÍRU mám rád. Sejdeme se u kašny na NÁMĚSTÍ SVOBODY. Dříve se PRAŽSKÉ KARLOVO NÁMĚSTÍ jmenovalo DOBYTČÍ TRH.

Procvičování

Státy, oblasti, kraje

ŘÍŠE RAKOUSKO-UHERSKÁ, RAKOUSKO-UHERSKO, SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ
VELKÉ BRITÁNIE A SEVERNÍHO IRSKA, POBŘEŽÍ SLONOVINY, BÍLÁ RUS,
KRÁLOVSTVÍ DÁNSKÉ, DÁNSKÉ KRÁLOVSTVÍ, ČERNÁ HORA, ORIENT,
BLÍZKÝ VÝCHOD, DÁLNÝ VÝCHOD, LATINSKÁ AMERIKA, JADRAN,
STŘEDOMOŘÍ, PŘEDNÍ A ZADNÍ INDIE, JIŽNÍ EVROPA, MYS DOBRÉ
NADĚJE, KRAJ LIBERECKÝ, KRAJ VYSOČINA, HLAVNÍ MĚSTO PRAHA,
STŘEDNÍ POLABÍ, MORAVSKÉ SLOVÁCKO, HANÁ, HORNÍ SLEZSKO,
ZLÍNSKO

Procvičování

Horstva, vodstva, ...

SLOVENSKÝ RÁJ, CHŘIBSKO, KRUŠNÉ HORY, PRACHOVSKÉ SKÁLY, MORAVSKÁ BRÁNA, KUNĚTICKÁ HORA, VELKÝ ŠPIČÁK, DOLNOMORAVSKÝ ÚVAL, VODOPÁDY VIKTORIINY, NIAGARSKÉ VODOPÁDY, TICHÁ A DIVOKÁ ORLIČE, RYBNÍK SVĚT, ÚDOLNÍ NÁDRŽ, SLAPY, MOŘE JADERSKÉ, ČERNÉ MOŘE, POLOOSTROV KOLA, PYRENEJSKÝ POLOOSTROV, PRŮPLAV SUEZSKÝ

Kořtelní pozůstatky NEANDRTÁLCŮ se u nás našly například v jeskyni ŠIPKA U ŠTRAMBERKU na SEVERNÍ MORAVĚ nebo KULNA v MORAVSKÉM KRASU. Každá krajina má svou osobitou krásu: krásné je ČESKÉ STŘEDOHOŘÍ, ČESKOMORAVSKÁ VRCHOVINA, PODKRKONOŠÍ, CHODSKO I JIŽNÍ ČECHY. Z VELKÝCH KANADSKÝCH JEZER, ležících na hranici mezi KANADOU a SPOJENÝMI STÁTY AMERICKÝMI, vytéká ŘEKA SVATÉHO VAVRINCE.

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

oficiální jména významnějších institucí, jejich stálých orgánů apod.

1) mezinárodní organizace

Organizace spojených národů Severoatlantická aliance Evropská unie

2) státy a správní oblasti

Česká republika Republika československá kraj Jihomoravský

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

3) současné zastupitelské sbory a orgány, států, měst atd.

Parlament ČR   Ministerstvo financí ČR   Úřad vlády ČR

4) společenské organizace

Český červený kříž   Obec spisovatelů   Strana zelených

5) vědeckovýzkumné, vzdělávací, kulturní a sportovní instituce

Matematický ústav AV ČR   Národní divadlo   Univerzita Karlova

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

6) organizace a sdružení pro výrobu, obchod apod.

Dům módy Živnostenská banka Česká spořitelna

7) zdravotnické a sociální instituce a organizace

Fakultní nemocnice s poliklinikou na Bulovce

Procvičování

Instituce, úřady, ...

Trasa C PRAŽSKÉHO METRA nás zaveze na SÍDLIŠTĚ JIŽNÍ MĚSTO. Studenti VYSOKÝCH ŠKOL se sešli v aule KAROLINA. Po ukončení GYMNÁZIA vystudoval JANÁČKOVU AKADEMII MÚZICKÝCH UMĚNÍ. Na vystoupení se podíleli i studenti DIVADELNÍ FAKULTY AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ. Navštívili jsme MUZEUM VÝCHODNÍCH ČECH V HRADCI KRÁLOVÉ. Obrátte se na příslušný MĚSTSKÝ ÚŘAD, například na MĚSTSKÝ ÚŘAD V BŘEZNICI. Pracovnice KANCELÁŘE PREZIDENTA REPUBLIKY zaslala dopis OBVODNÍMU ÚŘADU PRO PRAHU 10. Zemědělci demonstrovali před budovou ÚŘADU VLÁDY ČR.

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

jména dokumentů, výtvorů, některých výrobků, plodů a rostlin

1) dokumenty

Sbírka zákonů   Listina základních práv a svobod   Zákoník práce

2) vědecké práce, umělecká díla, učebnice, ...

Zapadlí vlastenci   Rukopis královédvorský   Má vlast   Naše řeč

3) typy výrobků, rostlin, plodů

automobil Škoda Favorit   prací prášek Tix   jiřina Paní komisarka

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

významné události a období, vyznamenání a ceny

1) významné dějinné události

Květnová revoluce   Velká francouzská revoluce   Pražské povstání

2) opakující se akce politické, kulturní apod.

Den lidských práv   Měsíc knihy   Velká cena Prahy

3) významné památné dny, svátky

Svátek práce   Štědrý den   Dušičky   Boží hod vánoční

Typy vlastních jmen podle pojmenovávané skutečnosti

4) soutěže a jejich trofeje

Zlatý krokodýl   *Zlatá deska Supraphonu*

5) jména vyznamenání a cen

Řád bílého lva   *Cena Egona Hostovského*   *Nobelova cena*

Procvičování

Spisovatel Jaroslav Foglar, mezi SKAUTY zvaný JESTŘÁB, je autorem oblíbené knihy HOŠI OD BOBŘÍ ŘEKY. Na svém obraze ČESKÁ KRAJINA zachytil Adolf Karásek část PARDUBICKA se siluetou KUNĚTICKÉ HORY v pozadí. V NÁRODNÍ GALERII v Praze nás upoutal známý SLAVÍČKŮV obraz U NÁS V KAMENIČKÁCH. Přečti mi něco z NERUDOVÝCH POVÍDEK MALOSTRANSKÝCH nebo z ČELAKOVSKÉHO OHLASŮ PÍSNÍ ČESKÝCH. 6. listopadu 2008 měla v JANÁČKOVĚ DIVADLE, na jedné ze scén NÁRODNÍHO DIVADLA BRNO, premiéru JANÁČKOVA opera podle TĚSNOHLÍDKOVY knihy PŘÍHODY LIŠKY BYSTROUŠKY. VÁCLAV ČTVRTÝ vydal DEKRET KUTNOHORSKÝ. Voleb do PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY se zúčastnila i OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA, UNIE SVOBODY, SOCIÁLNĚDEMOKRATICKÁ STRANA, REPUBLIKÁNI, KOMUNISTÉ a další.

Procvičování

Hudební festival PRAŽSKÉ JARO zahajuje tradičně ČESKÁ FILHARMONIE SMETANOVOU MOU VLASTÍ. Ženám byl v ŘECKU vstup na OLYMPIJSKÉ HRÝ přísně zakázán. Znáte MĚSÍC KNIHY a SVÁTEK MATEK? O PONDĚLÍ VELIKONOČNÍM se udržuje zvyk chodit na POMLÁZKU. Na NOVÝ ROK o slepičí krok, na TŘI KRÁLE o skok dále, na HROMNICE o hodinu více. Státními svátky ČESKÉ REPUBLIKY jsou 8. květen – DEN OSVOBOZENÍ od fašismu, 5. červenec – DEN SLOVANSKÝCH věrozvěstů Cyrila a Metoděje, 6. červenec – upálení MISTRA Jana Husa. Velitel HUSITSKÉHO vojska JAN ŽIŽKA Z TROCNOVA porazil ve slavné SUDOMĚŘSKÉ BITVĚ KŘIŽÁKY. Pověz mi o uzavření VERSAILLESKÉHO MÍRU nebo o HUSITSKÝCH VÁLKÁCH a já ti povím o PRVNÍ REPUBLICĚ a DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE. Chovali plemena LIPICÁN a STAROKLADRUBSKÝ KŮŇ. Kdyby měl tatínek dost peněz, prodal by naši starou ŠKODOVKU a koupil by si nové auto, nejraději značky MAZDA nebo HONDA. Vypil skleničku KOŇAKU a snědl kousek SÝRA ZNAČKY EMENTÁL, spolkl TABLETU PENICILINU a vše zapil sklenkou ŠAMPAŇSKÉHO VÍNA.